

АНАЛІЗ ОНТОГЕНЕТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ЦЕНОПОПУЛЯЦІЙ *HYPERICUM PERFORATUM* L. В УМОВАХ ЯМПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Пеньковська Л.В., аспірант
Науковий керівник: проф. В.Г. Скляр
Сумський НАУ

Близько 70 тис. видів рослин використовують у традиційній і сучасній медицині всього світу. З них 15 тис. видів лікарських рослин — рідкісні та за даними Міжнародного союзу охорони природи знаходяться під загрозою зникнення (В.О. Залепухін, 2003). Народна (традиційна) медицина України використовує сировину більше ніж тисячі видів судинних рослин. Такі масштаби використання фіторесурсів визначили актуальність проблем збереження і раціонального застосування лікарських рослин (А.А. Тишков, 2000). Окрім того, дослідженнями останніх років зафіксовано тенденцію до суттєвого скорочення чисельності популяцій і обсягів ареалів поширення цілої низки видів, у тому числі лікарських. Зокрема, на території України орієнтовно 9% судинних рослин перебувають під загрозою скорочення популяцій і навіть зникнення (Я.П. Дідух, 2009). Отже, для України вирішення завдань охорони біологічного розмаїття лікарських рослин набуває особливого значення.

У наш час для розробки теоретичних основ екологічного моніторингу, оцінки стану відновлюваних біологічних ресурсів необхідні більш глибокі знання популяційного життя рослин. А це, не можливо без повного популяційно-онтогенетичного аспекту вивчення неоднорідності популяцій лікарських рослин. Саме дослідження онтогенетичної структури можуть дати багато відповідей щодо стійкості популяції та її можливості до самовідновлення (Л.О. Жукова, 1997).

Нами протягом вегетаційних сезонів 2017-2018 р проходилися дослідження найбільш поширених видів лікарських рослин у Ямпільському районі. Одним з них був *Hypericum perforatum* L. Нами було досліджено шість популяцій *Hypericum perforatum* та описано дев'ять онтогенетичних станів: проростки (р), ювенільні рослини (j), іматурні (im), віргінльні (v), молоді генеративні (g₁), середньо генеративні (g₂), старі генеративні (g₃), субсенільні (ss) та сенільні (s) (таблиця 1). Віднесення рослин до зазначених онтогенетичних станів здійснювалось з врахуванням підходів Л.О. Жукової із співавторами (Л.О. Жукова, 2000) та на основі результатів власних досліджень морфологічних ознак особин. Популяції сформувалися: у різних лісорослинних умовах: П1, П4, – в соснових лісах; П5, П6 – в сосново-дубових, а ось П2, П3 сформувалися на місці зрубів головного користування.

В результаті оцінки онтогенетичної структури досліджуваних ценопопуляцій, встановлено, що усі вони є неповними за наявності рослин різних онтогенетичних станів: зазвичай відсутні представники 2-3 наймолодших онтогенетичних станів (від проростків до іматурних особин). У складі більшості ценопопуляцій сумарно переважають генеративні рослини, серед яких найбільшою є частка старих генеративних.

Особливості онтогенетичної структури ценопопуляцій *Hypericum perforatum* свідчать, що у різних еколого-ценотичних умовах їхнє самопідтримання відбувається з різною успішністю. Здебільшого ускладненим є формування популяцій цього виду на місці зрубів головного користування. Однак, провідні ознаки *Hypericum perforatum* вказують на те, що загалом цей вид має потенціал для сталого існування у регіоні.

Таблиця 1

Онтогенетична структура ценопопуляцій *Hypericum perforatum* L.

Умовне позначення ценопопуляцій	Частка (%) особин різних онтогенетичних станів								
	р	j	im	v	g ₁	g ₂	g ₃		S
П1	0,00	0,00	2,13	2,13	4,26	8,51	27,66	21,27	34,04
П2	0,00	0,00	0,00	12,50	8,33	20,83	41,67	16,67	0,00
П3	0,00	3,70	5,56	5,56	5,56	16,67	44,44	16,67	1,84
П4	3,45	0,00	0,00	3,45	3,45	24,14	51,72	13,79	0,00
П5	0,00	0,00	0,00	12,0	8,60	20,90	41,80	16,70	0,00
П6	0,00	4,1	0,00	13,7	7,50	24,70	30,40	19,60	0,00

Перспективою подальших наукових досліджень є застосування до досліджуваних ценопопуляцій морфометричного та віталітетного аналізів. Це дозволить оцінити морфологічні параметри та рівень життєвості особин досліджуваних популяцій.